

Centralisering af Danmark: Folke- og privatskole

Skolelukninger skubber bag på privatskolernes fremmarch

I perioden 2008-2015 er der lukket mere end 200 folkeskoler i Danmark. Hvordan man håndterer en skolelukning, afhænger i høj grad af ens sociale og geografiske tilhørsforhold. Andelen af elever, der går på privatskole året efter at deres skole lukkede, er dobbelt så høj blandt børn akademikere, som blandt elever med ufaglærte forældre. 24 pct. af eleverne, der oplevede en skolelukning i de tyndest befolkede områder, gik året efter på en privatskole. I de tættest befolkede områder var det kun 3,5 pct. Med hundredvis af folkeskolelukninger og centralisering ser vi erosionen af folkeskolen brede sig ud over Danmark i disse år.

af chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl** & stud.polit. **Rasmus Salmon**

18. oktober 2018

Analysens hovedkonklusioner

- Ud af 16.850 elever, hvis skole lukkede i perioden 2008-2014, gik 14,6 pct. et år senere på en privatskole.
- Generelt er der en tendens til, at des længere uddannelse forældrene har, des større er andelen der skifter til privatskole. Blandt børn med ufaglærte forældre er det 9 pct., der er overgået til privatskole, mens det for børn med mindst en forælder med en lang videregående uddannelse er næsten 18 pct., der er overgået til privatskole, hvis børnene er ramt af skolelukning.
- I de tyndest befolkede områder af Danmark er 24 pct. af de lukkeramte elever overgået til privatskole, mens det i de tættest befolkede områder kun er 3,5 pct., der er overgået til privatskole.
- Tallene tyder på, at privatskoler i de tyndest befolkede områder bliver oprettet i takt med at folkeskolerne lukker, mens privatskolerne altid har eksisteret inde i de store byer. Dermed ser vi erosionen af folkeskolen brede sig ud over Danmark i disse år.

Kontakt

Chefanalytiker

Mie Dalskov Pihl

Tlf. 33 55 77 20

Mobil 26 20 40 36

md@ae.dk

Kommunikationschef

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Dobbelt så mange akademikerbørn skifter til en privatskole, når deres skole lukker

I perioden 2008-2015 er der lukket mere end 200 folkeskoler i Danmark. I alt er 24.000 elever blevet direkte ramt af en skolelukning.

I det følgende har vi set på, hvor de børn, der bliver ramt af skolelukninger, kommer hen i skolesystemet. Kun elever, der året efter at skolelukningen blev effektueret, ikke er gået ud af 9.klasse og som går på enten en folkeskole eller privatskole, er medtaget i analysen. Med disse afgrænsninger er det således muligt at følge 16.850 elever. Disse elever er i denne analyse fulgt i tiden efter deres skole lukkede.

Af de elever gik 14.390 børn på en kommunal grundskole året efter deres skole lukkede, og dermed har hver 7. elev skiftet til en privatskole. Bemærk, at "privatskoler" i denne analyse dækker over både friskoler og private grundskoler.

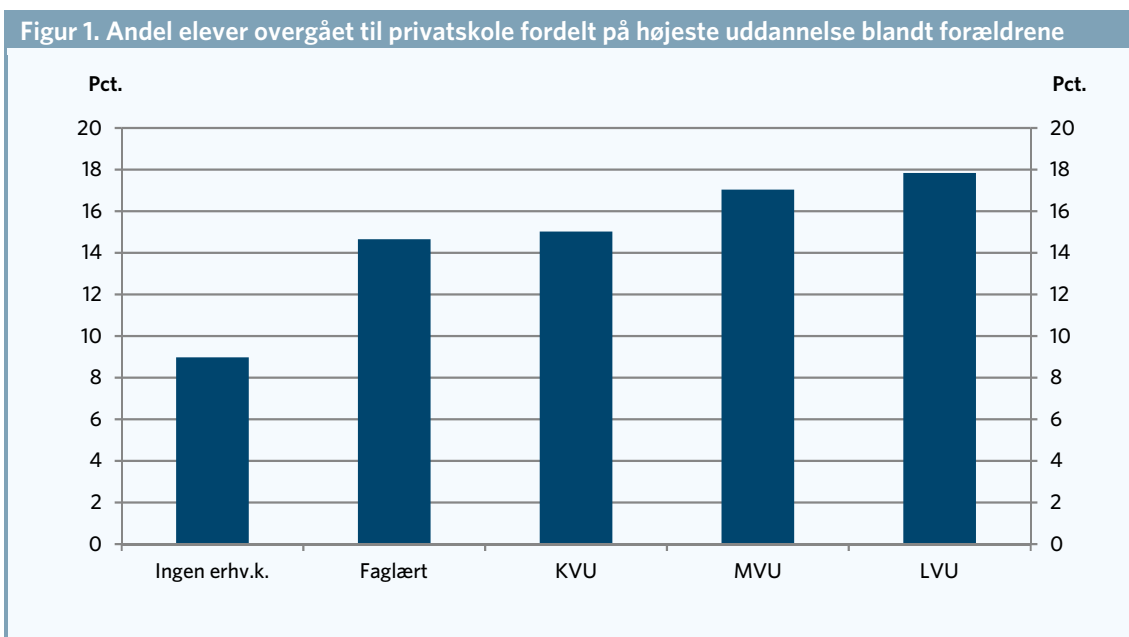
	Folkeskole	Privatskole	I alt
Personer	14.393	2.457	16.850
Pct.	85,4	14,6	100,0

Anm: Se metodeboks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik

Der er stor forskel på, hvilke elever der skifter til en privatskole efter en skolelukning. Således er det kun omkring 9 pct. af børnene, der går på privatskole efterfølgende, hvis begge forældre er ufaglærte.

Blandt faglærte er det ca. 15 pct., der skifter til privatskole, mens andelen for elever, hvor mindst en af forældrene havde en lang videregående uddannelse, er på ca. 18 pct., og dermed dobbelt så stor som blandt børn af ufaglærte. Figur 1 viser andelen af børn, der overgår til privatskole, når folkeskolen lukker fordelt efter forældrenes uddannelse.

Anm: Se metodeboks 1. "Ingen erhvervskompetencegivende uddannelse" dækker grundskole, uoplyst, adgangsgivende uddannelser samt gymnasiale uddannelser som højeste fuldførte. "LVU" dækker universitetsbachelor og ph.d.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Generelt er der en tendens til, at des længere uddannelse forældrene har, des større er andelen der skifter til privatskole.

Tabel 2. Elever ramt af lukning fordelt på forældres højeste uddannelse og skoletype, året efter

	Ufaglært	Faglært	KVU	MVU	LVU
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Folkeskole	91,0	85,4	85,0	83,0	82,2
Privatskole	9,0	14,6	15,0	17,0	17,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm: Se metodeboks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Hver 3. skifter til en privatskole i Østjylland, når skolen lukker

Det er ikke kun elevernes sociale baggrund, der har indflydelse på overgang til privatskoler. Der er tydelige geografiske forskelle på tværs af landsdele.

I København er det omkring 4 pct., der efter en skolelukning, går i privatskole. På Fyn er det godt hver 10. barn, der er overgået til privatskole, mens det i Jylland er mellem 12 og 33 pct. af eleverne, der er overgået til privatskole. Tabel 3 viser elever ramt af skolelukning året efter fordelt på geografi.

Tabel 3. Elever ramt af lukning fordelt på landsdel og skoletype, året efter

	Folkeskole	Privatskole	I alt
	Pct.	Pct.	Pct.
Østjylland	67,3	32,7	100
Nordjylland	72	28	100
Vestjylland	76,8	23,2	100
Bornholm	85,4	14,6	100
Vest- og Sydsjælland	86,7	13,3	100
Syddjylland	88,3	11,7	100
Fyn	90,4	9,6	100
Københavns omegn	95,9	4,1	100
Byen København	96,3	3,8	100
Nord- og Østsjælland	97,3	2,7	100

Anm: Se metodeboks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

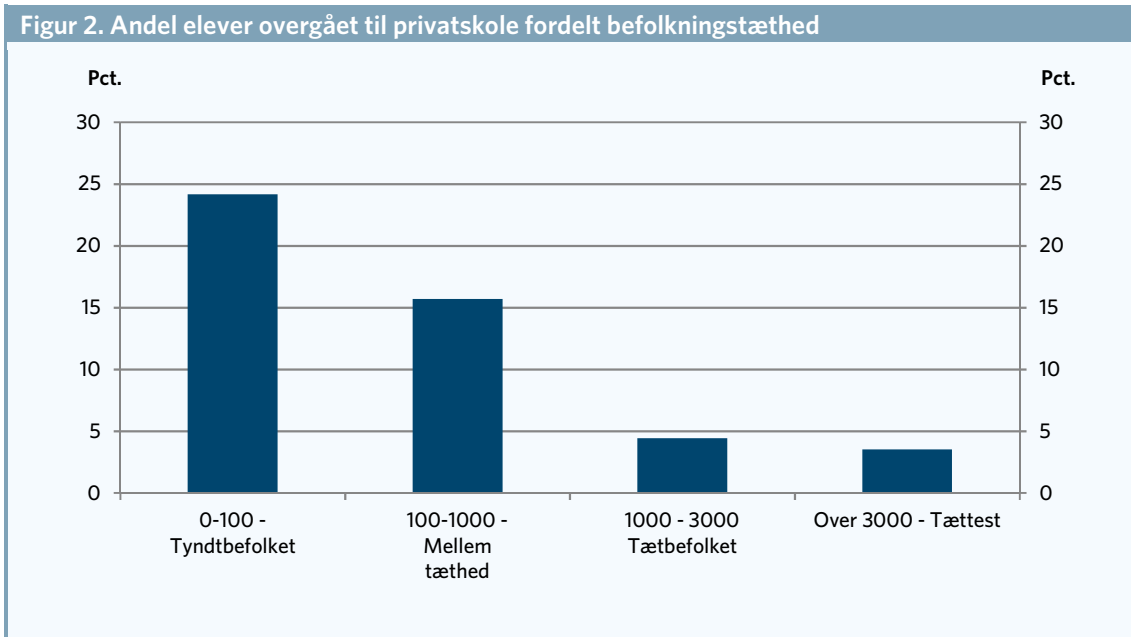
Flest akademikerforældre i tyndtbefolkede områder sender børn på privatskole

I det følgende analyseres befolkningstætheden i det område, hvor eleverne boede, da deres skole lukkede. Der er således tale om en højere detaljegrad end hvis man kigger på enten kommune- eller landsdelsniveau. Ved brug af kvadratnettet approksimeres befolkningstætheden. Således kan man beregne den oplevede tæthed for hver elev, se nærmere i metodeboks 2.

Blandt de elever, der bor i et område med under 100 personer pr. kvadratkilometer, som her er kaldt de tyndtbefolkede områder, er 24 pct. af eleverne overgået til en privatskole. Til sammenligning er det kun

3,5 pct. af eleverne, der bor i et område med over 3.000 personer pr. kvadratkilometer, der er overgået til privatskole.

Andelen af elever, der i forbindelse med en skolelukning skifter til en privatskole, er dermed næsten 7 gange højere i de tyndest befolkede områder i forhold til de tættest befolkede områder. Generelt er der en sammenhæng mellem tætheden i det område man bor i, og hvor stor andelen der er overgået til privatskole, så des tættere befolkede området er, des lavere er andelen, der året efter går i privatskole.

Anm: Se metodeboks 1 og 2. Gruppen ukendt er ikke medtaget i figuren, da gruppen kun udgør 3 procent af populationen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Tabel 4. Elever ramt af lukning fordelt på befolkningstæthed og skoletype, året efter

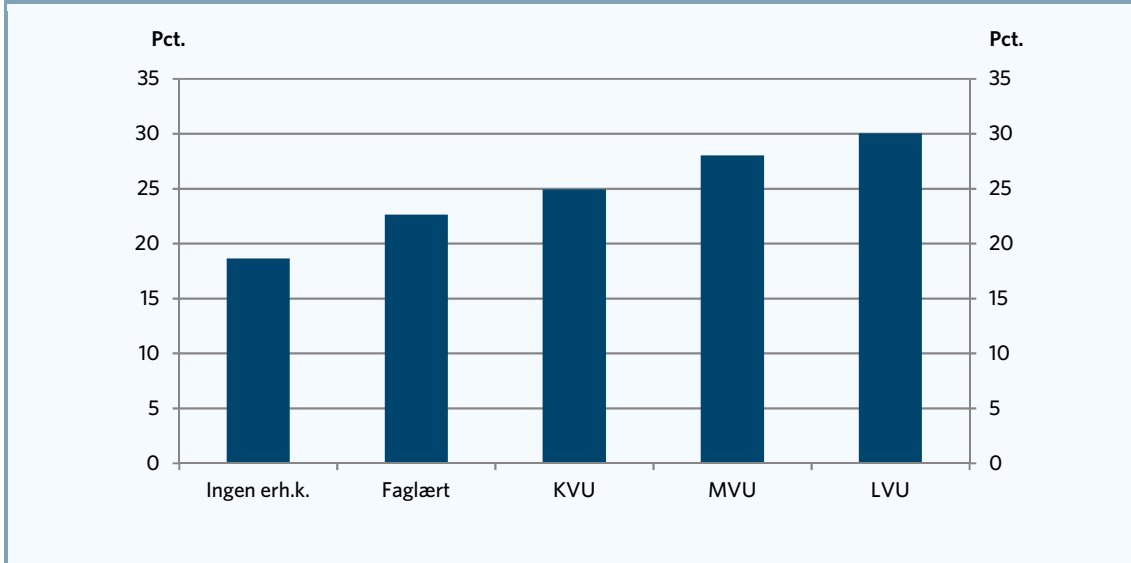
	Ukendt	0-100 - Tyndtbefolket	100-1000 - Mellem tæthed	1000-3000 - Tætbefolket	Over 3000 - Tættest
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Folkeskole	74,9	75,8	84,3	95,6	96,5
Privatskole	25,1	24,2	15,7	4,4	3,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm: Se metodeboks 1 og 2.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Dykker man ned i de tyndtbefolkede områder, er det interessant at undersøge, om der stadig er forskelle mellem elevernes socioøkonomiske baggrund.

Figur 3 viser andelen af elever, der er bosat i et tyndtbefolket område, der skifter til en privatskole efter skolelukning fordelt på forældrenes længste fuldførte uddannelser. Det ses at der for børn af forældre med lange videregående uddannelser i de tyndtbefolkede områder var 30 pct., der var overgået til privatskole, mens det for børn med to ufaglærte forældre var en sandsynlighed på 19 pct. Der ses således stadig en uddannelsesmæssig slagside i, hvem der overgår til privatskole, når man ser på de tyndtbefolkede områder.

Figur 3. Andel elever overgået til privatskole fordelt på forældres uddannelse i tyndtbefolket

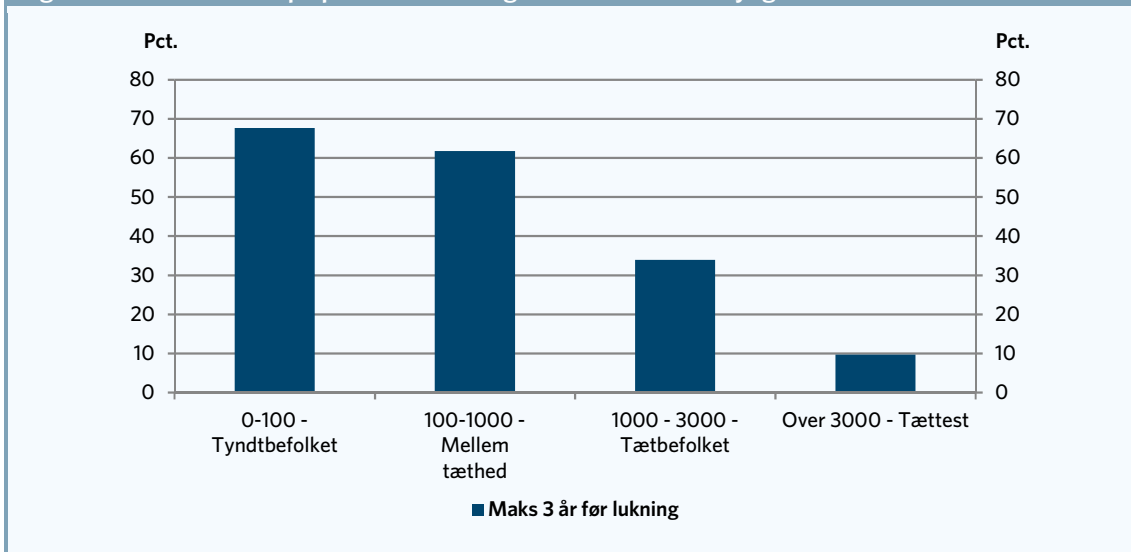
Anm: Se metodeboks 1 og 2. Samt figur 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Mange privatskoler er nystartede

Ikke nok med at der er forskel på, hvor mange elever der overgår til privatskoler i de forskellige områder. Der er endvidere stor forskel på alderen på privatskolerne, som eleverne overgår til, i de forskellige områder.

I de tyndtbefolkede områder er det 2 ud af 3 af de elever, der overgår til privatskole, som er yngre end 3 år, da deres forrige skole lukkede. Til sammenligning var det 1 ud af 10 af dem der overgik til privatskole i de tættest befolkede områder, der overgik til en privatskole, der var oprettet mindre end 3 år før lukningen. Det fremgår af figur 4.

Figur 4. Andel af elever på privatskole overgået til skole som er yngre end 3 år

Anm: Se metodeboks 1 og 2. Gruppen ukendt er ikke medtaget i figuren, da gruppen kun udgør 3 procent af populationen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks statistik.

Det tyder på, at privatskoler i de tyndest befolkede områder bliver oprettet i takt med at folkeskolerne lukker, mens privatskolerne altid har eksisteret inde i de store byer. Dermed ser vi erosionen af folkeskolen brede sig ud over Danmark i disse år.

Metodeboks 1

AE har tidligere undersøgt og systematisk gennemgået årlige lister fra folkeskolen.dk med skolenedlæggelser. Således blev der fundet 215 skoler der i perioden 2008-2015 er blevet nedlagt.

186 af det foromtalt 215 skoler er genfundet i undervisningsministeriets Institutionsregister ved at sammenholde skolerens navn, geografisk placering samt lukke-år for folkeskolen.dk's liste med de tilsvarende data i institutionsregisteret. Vi har således i registrene kunne finde, at elevaktiviteten på disse skoler er ophørt. På enkelte skoler har lukkeåret været forskudt op til et par år mellem listen og registeret. Disse skoler er også medtaget i analysen. Det giver i alt 186 skoler. De resterende 29 skoler er ikke medtaget, fordi der via registeroplysningerne ikke har været muligt at konstatere elev-ophør på skolen i det år, hvor skolen skulle være nedlagt. Enten er der stadig aktivitet på institutionen eller skolen er lukket enten meget før eller efter det år, der har været angivet.

Af 186 genfundne skoler er 17 skoler klassificeret som værende en anden type institution end en folkeskole, fx specialskoler, dagbehandlingstilbud osv. Denne analyse dækker kun eleverne som gik på en skole som var klassificeret som folkeskole, og dækker således 169 folkeskoler som er lukket i perioden 2008-2015.

De elever, der gik på en skole, der lukkede, er undersøgt. Det er de elever, der gik på skolen 1. oktober året før. Det vil sige, at hvis skolen lukkede i 2011, så er det eleverne pr. 1. oktober 2010, der er undersøgt. Oplysningerne om institutionerne er de nyeste tilgængelige oplysninger fra 2016.

Oplysningerne for hvem, der har gået på de lukkede skoler er sammenlignet med oplysninger for samtlige folkeskoleelever i perioden 2008-2015.

De elever, der gik på en lukket skole, er fulgt efter deres skole lukkede. Først er eleverne, der gik på en lukket skole fundet. De er fundet 1. oktober året før skolelukningen. Det vil sige, at hvis skolen lukkede i 2011, så er det eleverne pr. 1. oktober 2010, der er undersøgt. I denne analyse har vi set på, hvor eleven går henne 1. oktober året efter skolelukningen, dvs. her 1. oktober 2012.

Elever, der året efter lukningen af deres skole er gået ud af 9. klasse er ikke medtaget i analysen. Det er således kun elever der året efter lukningen er effektueret fortsat går i grundskolen på enten folkeskole eller privatgrundskole er medtaget i analysen. Elever er kun medtaget hvis de boede i Danmark året efter skolelukningen.

Opgørelsen er af skolen alder er beregnet efter den pågældende elevs skift til skolen og alderen på skolen på dette tidspunkt.

Metodeboks 2. Kvadratnettet

Kvadratnettet

AE har udviklet en metode til at udpege forskellige geografiske områder.

Først er der spændt et net udover landet bestående af kvadrater af 100 x 100 meter. Dernæst er disse kvadrater smeltet sammen i polygoner, dvs. et sæt punkter, der afgrænser et område, som opfylder den betingelse, at der skal være mindst 100 personer i hver polygon. Polygonerne i kvadratnettet er således lavet, så de på den ene side er små (100 x 100 meter), og dermed præcise, men på den anden side er store nok til at opfylde kravet om 100 personer. Præcisionen vil generelt være størst i store byer og mindre i landdistrikterne. Ethvert polygon har en koordinat for midten af polygonerne. Der er kun lavet polygoner der, hvor der bor nogen. Det er også sådan, at et polygon aldrig kan gå over hav, hvorfor øerne er velafgrænsede. Det er desuden lavet en regel for, hvor upræcist et område er defineret. Det betyder, at områder, hvor forholdet mellem det beboede areal og arealet af det minimale omkringliggende konvekse område er under 0,4, er frasorteret.

Befolkningstæthed

I denne analyse er befolkningstætheden inden for en radius af 1 km i hvert polygon brugt. Tætheden er beregnet ud fra midtkoordinaten i alle polygonerne. De personer, der bor i meget tyndtbefolkede områder, har ikke oplysninger om befolkningstæthed. Den befolkningstæthed, der bruges her i analysen, viser således, den oplevede tæthed for de skoleelever, der medtages i analysen. Det betyder, at hvis man sammenligner med andre opgørelser af befolkningstætheden, skal man være opmærksom på, at tallene her i analysen ikke er befolkningstætheden i byen eller landsdele, men elevernes oplevede tæthed. Man skal også bemærke at tætheden er beregnet inden for en radius på 1 km. Hvis radius var en anden, så vil tætheden ændre sig.

Formålet med at se på befolkningstætheden på den måde, som vi gør her, er, at man kan sige noget om befolkningstætheden inden for fx kommuner og landsdele, dvs. at kunne udpege tyndtbefolkede og tætbefolkede områder.